

1

Ve starožitných hodinách stojících na nejnovějším modelu videa, tvořícími spolu prazvláštní mezalianci, nerovnost mezi staletími i estetikou, jako kdyby si vzala zchudlá středověká princezna počítačového génia Gatese, charakteristicky zachrčelo, než odbily celou.

Přemýšlel, zda mu ta zkušenost bude ještě k něčemu užitečná. Zvláště, vezme-li v úvahu všechny okolnosti. Hlavně na stará kolena, říkal si výsměšně v duchu. Ale nic takového si nepřipouštěl, stále se snažil dívat se dopředu. I když musel přiznat, že s pocitem, jako kdyby jen dodržoval dávnou, a to tedy i notně zkamenělou zásadu. Něčím se však člověk i po šedesátce musí řídit, stejně jako dodržovat nezbytné hygienické návyky.

Už věděl, v čem se stala chyba. Jako stokrát a tisíckrát předtím nedokázal, snad kromě vyložených nesmyslů, nic odmítnout. Třebaže si k telefonu už mnohokrát napsal velkými písmeny NIKOMU NIC NESLIBOVAT! Ve chvíli, kdy někdo zavolal, se černá písmena ztrácela v jakési neproniknutelné mlze a on zase slíbil. I když ve vteřině té úlitby druhému již často zapochyboval.

Přesto se zavázal.

Musel by si totiž přiznat, že za jeho reakcemi není nic jiného než ješitnost. Že ho někdo potřebuje. Že je tím něčím důležitý. Už mu však tahle fikce mohla dát adié. Nebo se, což už je ovšem horší, tak tvrdošíjně nesnažit každý slib splnit. Dokonce uvažoval, zda se nepřihlásit do nějakého kursu asertivity, nebo si nechat poradit od dobrého psychologa, jak od sebe inteligentně odvracet žádosti a prosby, které potom člověka svazují a znemožňují mu udělat něco podstatnějšího a bohubějšiho.

Ale co?

Pro sebe? Pro společnost? Pro lidstvo?

Všechno tohle jeho uvažování by mělo být na začátku, nebo ještě spíš před okamžikem, než se ozve telefon a někdo člověka zaskočí, dohoní. Dopisování bylo lepší, dávalo možnost přemýšlet. Nebylo by špatné, kdyby dopisům zas daly novou šanci faxy.

Takhle se mu dobře přemýšlí, než se znovu rozječí telefon. Jako před tím... Teď se mu ten začátek zdá tak dávno. Už by neměl na všechno skočit. Zvlášť, když se vzdal zaměstnání. Ten krok umožňuje odstup. Co se mnohdy zdálo nesmírně důležité, je najednou banální. Kariéra, úspěch, kontakty. Jen slibům se do podobného nezadržitelného pádu nechtělo. Asi mají jiný život. Tužší než jiné věci. Možná ti chytřejší už postřehli, jak chtít něco od lidí, kteří zrovna netouží umřít v práci. Nebo přesněji v zaměstnání. Na starší se musí taktičtěji, hlavně pomalu.

Tak začínal i přítel, který ho lámal, aby udělal zdánlivě všední věc.

Jakých dříve zvládl několik za měsíc.

Tahle však přece jen byla na první pohled bizarní a zároveň i pikantní: Měl zajet pro dívku nebo ženu, která si odseděla dva či tři roky ve vězení, a odvézt ji domů.

System vzájemné úsluhy, tak známý z totalitního období, měl už teď úplně jiný obsah a podobu.

Její přítel byl na cestě v zahraničí. A tak požádal přítele, a ten přítele... Jako v té pohádce o slepičce a kohoutkovi.

Nebo v jiné pohádce?

"Byla pěkná, určitě jí není víc než třicet, spíš pětadvacet," snažil se ho nalákat přítel, když vycítil na druhé straně telefonní linky rozpaky.

"Byla?" mohl se ještě z nepříjemné situace vyvléct.

"Nikdy nevíš, co s člověkem udělá pár let vězení...," řekl přítel.

"To nevím, naposled jsem viděl jako malý kluk lidi v transportech a když se vraceli z koncentračních táborů. A potom jsem se zcela náhodou dostal do třetí nápravné skupiny..."

"Tys někdy seděl?" zděsil se přítel.

"Ale ne, jen jsem na přelomu šedesátých a sedmdesátých let s nějakou skupinou soudců navštívil Valdice, vzala mě tam jedna bývalá kamarádka... Ale ti vězni zas tak moc špatně nevypadali," vzpomněl si. "Myslím, pokud jde o habitus. Nezdáli se mi zas tak zchátralí. Jinak ovšem většinou asi šlo o pěkné sígry. Na jedné dílně tam společně pracovalo sto padesát vrahů..."

"Takže ty jsi pro takovou misi přímo stvořený!" chytil se toho přítel a nezapomněl přitom volit slova, jako by šlo o poslání hodného úrovně Alberta Schweitzera.

Nešlo.

Ani náhodou.

Druhý den ráno stál přesně v osm hodin před věznicí, stovku kilometrů od hlavního města, ale nikde nikdo. Jen ponurost, jaká čiší asi z každé věznice, zvláště z těch, které se dědí ze systému, který si na nich zakládal, ale neměl ani na jejich běžnou údržbu. V půl deváté nevydržel, i když si myslel, že v důchodu bude trpělivější, a odvážil se zabušit na bránu. K jeho překvapení k ní přišel člověk, se kterým se dalo mluvit normálně. Přesto se podivil:

"Dneska že bychom měli propouštět? Jak že se jmenuje, Křížová? A vy se jmenujete jak?" byl strážný zbytečně zvědavý, ale přece jen ochotný, tak proč mu neodpovědět.

Přesto se Toman chvíli zarazil, zda má říct skutečné jméno. Ale i tady si postupně v životě navykl, že v kritických situacích je nejlepší mluvit pravdu: "Inženýr Toman."

Použil další trik, titul měl vždy zvuk.

Strážný se vrátil zpátky do vrátnice nebo spíš strážnice a dost dlouho mu trvalo, než se dovolal.

"Vy jste její manžel?" nešlo mu asi do hlavy, že má jiné příjmení, nebo už se na něm podepsalo povolání.

"Ne, přítel," uvědomil si, že tohle slovo má dost široký význam.

"Pustí ji asi v deset, něco se zadrhlo...," zamyslel se chvíli, zda příčinu zádrhelu upřesnit. "Nemohli najít všechny její věci v úschovně," řekl s jistou jízlivostí. Asi tím chtěl dát najevo, že sloužil i za minulého režimu a dříve tu byl lepší pořádek. "Jděte si dát tamhle za roh kávu, je tam pěkná hospoda," doporučil.

"Nepatří ta hospoda někomu z vaší rodiny?" pokusil se Toman zažertovat.

"Jak to víte?" zarazil se strážný.

"Já nic nevím...," byl teď překvapený Toman víc než on. "Jen mě to tak napadlo, když tu hospodu tak hezky doporučujete.

"Má ji můj brácha, taky sloužil u policie, ale nepřežil občanský komise," byl strážný sdílnější, než by se dalo předpokládat. "Pozdravujte ho, udělá vám slušnější kafe!"

Toman se na strážného usmál, beze slova se otočil a šel k autu.

Hostinec zel po ránu téměř prázdnou. Na snídani bylo pozdě, na svačinu brzo. Ale z kuchyně už voněl guláš nebo gulášová polévka. Na stole ležely čerstvé rohlíky a housky. I když Toman neměl hlad, do jednoho rohlíku se zakousl. Přitahoval ho nejen jeho vzhled, ale i vůně. Naštěstí se nemýlil, byl nádherně křupavý.

Nad kávou vzpomínal, co měl s tímhle městem společného. Dělal tu kdysi nějaký projekt informačního systému, několikrát dokonce navštívil i místní divadlo. Bylo takovou líhni herců pro Prahu. Naposled tu viděl hru Čtrnáctý hrabě Guerney. Pozvali si jako hosta Václava Postráneckého, který v té hře hrál hlavní roli snad už před čtvrt stoletím v pražském Komorním divadle. A teď stejně dobře, vlastně ještě líp. Byli na zadaném představení, mezi samými uční. Děsil se toho, ale nakonec od listopadu osmdesát devět nezažil tak skvělý kontakt jeviště s hledištěm. Zakrátko nato seděl přímo za Postráneckým v divadle ABC na zcela zoufalé inscenaci Kafkova Zámku. Zůstával tu jen proto, aby herci nehráli před úplně prázdným sálem. Dodal si o přestávce odvalu a naklonil se ke známému herci: "Je lepší si za vámi zajet na Guerneyho..."

"Děkuji," potěšilo herce uznání.

Ale Toman moc dobře věděl, co především měl s tímhle městem společného. Zamílovala se tu do něho jeho sestřenice, již vdaná, se synem a dcerou. Také se mu líbila, ale dokázal si představit tu hrůzu, co by jejich vztah způsobil mezi příbuzenstvem. Její manžel něco tušil, možná se mu i neprozřetelně svěřila, celou věc však bagatelizoval. Naštěstí Toman, když zjistil, že by Erika bližší vztah nezvládla, raději zbaběle vycouval. Jako konečně vícekrát. Zůstal mu po ní jen jeden silný zážitek. Ačkoli byla dost energická, někdy až zarputilá, když se jí v tom nejvypjatějším období dotkl, třeba v autě nebo v nestřeženém okamžiku v bytě, zůstala úplně bezvládná, bez kostí a bez odporu, jako by upadla do bezvědomí, odevzdaně se schoulila a jen čekala, co bude dál. Všechno se z ní vytratilo. A možná teprve potom znovu probouzelo. Ale tak daleko se spolu nikdy nedostali. Nejspíš naštěstí.